

Zbyněk Fiala: Tady je červená čára

 infokurýr.cz/n/2023/02/20/zbynek-fiala-tady-je-cervena-cara

kurýr

20. února 2023

Zdrojem napětí ve světě je programový záměr Spojených států „zadupat soupeře, kdekoliv se objeví,” píše nejčtenější příspěvek na webu *The National Interest*, který patří „realistickému“ křídlu Republikánské strany. Tato doktrína vznikla v době, kdy Rusko bylo slabé. Příspěvek vyšel k prvnímu výročí války na Ukrajině.

Wolfowitzova doktrína, pojmenovaná po tehdejšími americkém náměstkovi ministra obrany Paulu Wolfowitzovi, byla prozrazena listu *The New York Times* v roce 1992. Jádro této politiky je americká nadvláda v postsovětském světě za každou cenu. Požaduje „zadupat soupeře, kdekoliv se objeví.” Píše o tom analytik Sameed Basha na stránkách portálu *The National Interest* v příspěvku *Jak Wolfowitzova doktrína ovlivnila Putinův pohled na svět*.

Autor připomíná, že vedení USA prosadilo za základní kámen své zahraniční politiky obranné dohody s partnery, kterými zároveň zmonopolizovalo globální obchod se zbraněmi. Zároveň tak spojencům zabránilo ve vývoji vlastních obranných systémů a zvýšilo jejich závislost na hardwaru vyrobeném v Americe.

Proto je podle autora nezbytné pochopit, kdy tato doktrína vznikla, jak vznikla a proč stále formuje názory mnoha jednotlivců na Západě – a také ruského prezidenta Vladimira Putina.

<https://nationalinterest.org/feature/how-wolfowitz-doctrine-shaped-putin%E2%80%99s-outlook-206225>

Pokusme se ten výklad nějak shrnout. Základy Wolfowitzovy doktríny položilo to, co je ve Washingtonu vnímáno jako vítězství Spojených států proti Sovětům. První složkou tohoto vítězství bylo vyhnání Sovětů z Afghánistánu, když si nedokázali poradit s partyzánskou válkou mudžahedínů podporovaných Američany se zázemím v Pákistánu. To pomohlo vysát sovětskou ekonomiku a přivést SSSR ke kolapsu v roce 1991. Ve stejném roce pak přišlo vlastní vítězství Spojených států nad Saddámem Husajnem. Byl to příležitost, jak předvést největší vojenskou sílu USA, získat zpět ztracenou hrdost po porážce ve Vietnamu a znovu vybudovat důvěru spojenců.

Wolfowitzova doktrína stanovila, že Spojené státy mohou umlčet a integrovat dvě bývalé velké mocnosti Německo a Japonsko „do systému kolektivní bezpečnosti pod vedením USA a vytvořit demokratickou zónu míru“. S Ruskem se však zacházelo jinak – tato země jednoduše vypadla z radaru. Jako geopolitický konkurent se stala v očích Západu bezvýznamnou, což lze odvodit i z toho, že byla odmítnuta její gesta mírových nabídek a že propadly záruky, které jí byly dány ohledně rozšiřování NATO.

Tyto záruky najdeme v záznamu zápisu (minutes) „který byl odtajněn a zveřejněn Národním bezpečnostním archivem, a líčí setkání Michaila Gorbačova a ministra zahraničí Jamese A. Bakera v Moskvě. Baker slíbil, že NATO se za žádných okolností nerozšíří. Dále pokračoval a prohlásil, že *„NATO je mechanismus pro zajištění americké přítomnosti v Evropě... Chápeme, že nejen pouze pro Sovětský svaz, ale také pro ostatní evropské země.... je důležité mít záruky, že pokud si Spojené státy udrží svou přítomnost v Německu v rámci NATO, nerozšíří se ani o píď současné vojenské jurisdikce NATO; ... sjednocení Německa nepovede k rozšíření armády NATO na východ.“*

Na stejném schůzce Gorbačov navrhl Bakerovi, že po rozpadu Sovětského svazu již NATO není potřeba a že by tedy nově vytvořenému Rusku mělo být dovoleno vstoupit do NATO. Baker to odmítl jako „sen“. Když se však dostal k moci Boris Jelcin, také on navrhl vstup do NATO a udělal ještě krok dále tím, že členství v NATO označil za „politický cíl Ruska“. V roce 1994 Rusko podepsalo program NATO Partnerství pro mír, jehož cílem bylo překlenout propast mezi oběma subjekty a vést k členství v NATO.

Když si však Spojené státy uvědomily své privilegované postavení nesporné velmoci, přestaly se hlásit k tomu, co Baker slíboval. Tyto „záruky“ byly přece dány Sovětskému svazu, nikoli Rusku. Jak analytik Basha připomíná na stránkách portálu *The National Interest*, Spojené státy pak využily této techniky v roce 1999, když na Washingtonském summitu prosadily, aby do NATO vstoupily země

bývalé Varšavské smlouvy jako Polsko, Česko a Maďarsko. Rusko bylo proti jejich začlenění, ale to už bylo v situaci, kdy to mohlo leda tak pranýřovat na nástěnce. Nástupnický stát mocného Sovětského svazu už nebyl tím rovnocenným soupeřem, který by se podílel na globálním rozhodování.

Putinův vzestup a konec trpělivosti

V roce 2000, tři týdny před nástupem do prezidentského úřadu, poskytl mladý a odvážný Vladimir Putin rozhovor pro BBC. Do funkce nastupoval s následujícím záměrem: *„Rusko je součástí evropské kultury a neumím si představit svou zemi izolovanou od Evropy a toho, co často nazýváme civilizovaným světem. Takže pro mě je těžké představit si NATO jako nepřítele.“*

Když došlo k útokům z 11. září, Putin dostal příležitost dokázat, že Rusko je ochotno zapojit se do boje Západu proti terorismu, ostatně i proto, že vidělo podobné problémy doma v Čečensku. V počáteční fázi invaze do Afghánistánu ruská rozvědka spolupracovala s americkou a poskytovala jí klíčová logistická a topografická data zejména v Kábulu a jeho okolí. Putin také ovlivnil bývalé středoasijské státy, aby otevřely zásobovací cesty pro tuto válku George W. Bushe. Spojené státy však nikdy nerecipročně neoceníly, že mohly rozšířit své působení o základny „na ruském dvorku“ v Uzbekistánu a Kyrgyzstánu, aby nemusely čelit útokům i z tohoto území.

Navzdory těmto přátelským snahám a Putinovu nestandardnímu uvažování však NATO a Spojené státy nesetřásly mentalitu studené války. Aliance tlačila na svou expanzi ještě agresivněji. V roce 2004 získalo členství v NATO sedm dalších zemí – Bulharsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Aliance se nejen vzdálila více než „o píd“ od Německa, jak to vylučoval Baker, ale nyní stála pevně na prahu Ruska. George Kennan, bývalý americký velvyslanec v Sovětském svazu a architekt zadržování, odmítal toto

rozšiřování NATO a varoval před jeho možnými důsledky. Tvrdil, že tato „fatální chyba“ by mohla „podnítit nacionalistické, protizápadní a militaristické tendence v ruském mínění“.

Bod zlomu nastal v roce 2007, když Putin ztratil trpělivost s arogancí, kterou projevovali jeho západní protějšky. Na mnichovské bezpečnostní konferenci prohlásil, že „je zřejmé, že rozšiřování NATO nemá žádnou souvislost s modernizací Aliance nebo zajištěním bezpečnosti v Evropě. Naopak představuje vážnou provokaci, která snižuje míru vzájemné důvěry. A máme právo se ptát: proti komu je toto rozšíření určeno? A co se stalo s ujištěními našich západních partnerů po rozpuštění Varšavské smlouvy? Kde jsou ta prohlášení dnes? Nikdo si je ani nepamatuje.“

Důsledky

Putin spolu s velkou částí ruské politické elity mohl dospět pouze k tomu závěru, že Spojené státy nemají v úmyslu s Ruskem spolupracovat odpovědným a uctivým způsobem. Kreml si uvědomil, že jde nadále pouze o plán Washingtonu z roku 1992 jak vnutit světu svou vůli a „zadupat soupeře, kdekoli se objeví“.

Potvrdily mu to americké akce na Ukrajině, vměšování do politických záležitostí této země a její nasměrování k případnému vstupu do NATO a Evropské unie. Euromajdanská revoluce pak vytvořila trvalé rozdělení v ukrajinské politice, které se rok od roku prohlubovalo.

Z Putinovy perspektivy byla invaze na Ukrajinu v roce 2022 jedinou možností, jak dát Atlantické alianci signál, že Rusko už se posunulo do takové ekonomické a geostrategické pozice, že dokáže čelit jakékoli další expanzi. A že Moskva si pamatuje, jaké sliby Baker dal Gorbačovovi. Tady je červená čára, u které Wolfowitzova doktrína končí, uzavírá Sameed Basha na portále The National Interest.

Zbyněk Fiala

Žurnalista, v minulosti dlouholetý šéfredaktor časopisu Ekonom.

PRO

PRÁVO RESPEKT ODBORNOST

Sdílet: